”Eleverna gillar att dela med sig”

Slå tärningar, samla pastaskruvar och debattera brännande ämnen. Modersmålslärarna Marina Stepanenko och Nioucha Koko Mvula har flera olika strategier och knep för att motivera sina elever i undervisningen.

– Privet!

Eleverna i årskurs fem hälsar och tittar sig nyfiket omkring när de anländer till eftermiddagens modersmålslektion i ryska. Läraren Marina Stepanenko har möblerat om och gjort i ordning sex olika stationer i klassrummet på Internationella engelska skolan i Skellefteå. På borden väntar bland annat pennor, bildkort och en surfplatta.

Efter en kort samling och genomgång är det dags att sätta igång. Sofia får börja att kasta den jättestora tärningen i skumgummi. Den rullar över golvet och stannar på en fyra. Hon skyndar till bordet märkt med samma siffra.

Eleverna turas om att slå tärningen och ta plats vid de olika stationerna. När en

Sofia i årskurs 4 kastar tärning om vilken som ska bli dagens första utmaning.

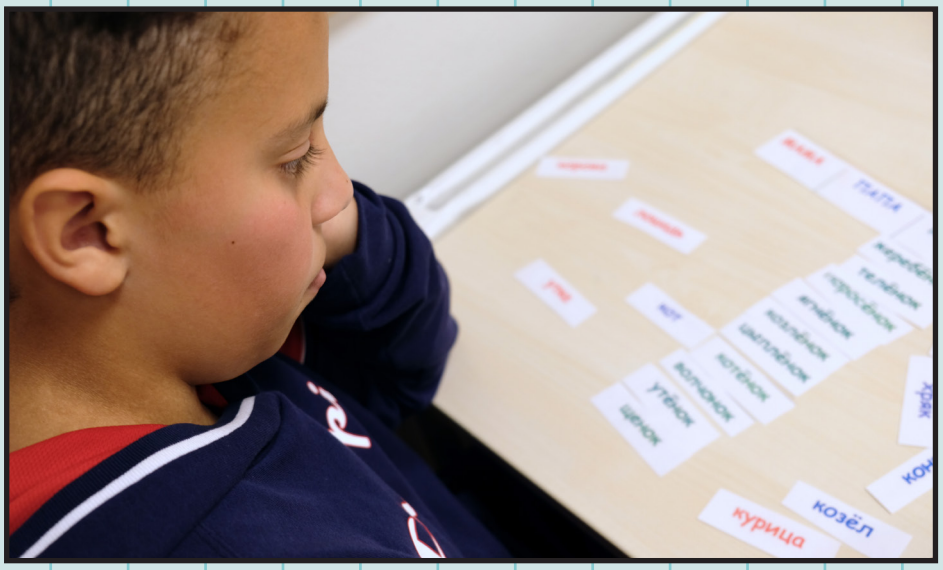

Davyd funderar på vilka ryska ord för hona, hane och unge som passar ihop med respektive djur.

Marina Stepanenko är modersmålslärare i ryska och även förstelärare i Skellefteå kommun.

uppgift är löst får de slå igen och gå vidare till nästa station. Dagens tema är djur och uppgifterna handlar bland annat om att lösa rebusar och att dra en bild ur en låda och beskriva djuret så att Marina lyckas gissa vilket det är.

Vid ett av borden sitter syskonen Viktoria och Davyd och försöker para ihop rätt begrepp för hane, hona och unge med rätt djur.

– Vi har gått i ryska sedan ettan, säger Viktoria. Då kunde vi mest prata, så vi fick börja med bokstäverna.

– Att kunna ett extra språk ger bra kunskap för framtiden, säger Davyd. Och så kan man prata med släktingar som inte kan svenska, som när vi åker till mormor på semester. Fast det kan vara svårt att förstå hennes ordvitsar ibland…

Lektionen avslutas med en samling där eleverna engagerat räknar ihop poängen från dagens uppgifter. Varje poäng blir till en pastaskruv som Marina lägger i en stor glasburk.

– Att samla makaroner var elevernas eget förslag, berättar Marina. I slutet av terminen ska vi låna ett hemkunskapsrum och laga carbonara tillsammans. Det kommer att bli en jätterolig och språkutvecklande aktivitet. En annan av mina grupper samlar på pärlor som vi ska tillverka smycken av.

Att arbeta tematiskt och ämnesintegrerat är numera en självklar del av Marinas undervisning.

– För några år sedan märkte jag att de elever som kommit långt i sin språkutveckling tenderade att hoppa av modersmålsundervisningen. De hade redan ett utvecklat vardagsspråk på ryska. Men genom att arbeta ämnesintegrerat med till exempel biologi, geografi, kemi och historia känner eleverna verkligen nyttan av att komma hit. De aktiverar sina språkkunskaper i alla ämnen och ser hur det gynnar dem. Det är extra viktigt eftersom modersmålsundervisningen ofta ligger på tider när eleverna är trötta.

På mellanstadiet arbetar hon som idag gärna med temat djur. På så vis är det lätt att inkludera samtal om saker som levnadsområden, klimatzoner och näringskedjor.

– Gärna i kombination med ”blended learning”, alltså att varva digitala verktyg med fysiska, att klippa och klistra eller göra olika uppgifter och utmaningar i roterande statio-

ner. Men även på lågstadiet är det jättebra att jobba med projektarbeten. Några av mina elever skapar just nu sin egen stad. Vilka platser finns där? Vilka yrken? Vilken mat? Andra skapar sin egen drömskola.

För att underlätta för eleverna både i klassrummet och hemma har Marina lagt upp en egen hemsida där hon samlat eget material och länkat till mängder av andra resurser bestående av texter, filmer och övningar för alla nivåer.

På frågan om vad hon som modersmålslärare ser som sin största utmaning kommer svaret snabbt.

– Att vi får så trötta elever, det försvårar deras språkutveckling och vårt jobb. Modersmålsundervisningen borde ligga på elevernas schema under skoltid. Att få tillgång till ett eget klassrum med tavla och projektor borde också vara en självklarhet.

I Varberg undervisar modersmålsläraren Nioucha Koko Mvula i swahili. Även hon lyfter fram elevernas trötthet som en utmaning – och hur viktigt det därför är att arbeta på ett sätt som verkligen motiverar eleverna.

Just nu jobbar en av hennes grupper med temat vänskap. De har bland annat sett en film tillsammans och på så vis öppnat upp för diskussion.

– Vad betyder vänskap för dem? Hur kan man bli en bra vän? Och hur hittar

Marinas elever arbetar gärna tematiskt med så kallade ”lapbooks”.

Viktoria parar ihop rätt djur med rätt begrepp för hone, hane och unge.

– Det är jätteviktigt att arbeta med kultur i modersmålsundervisningen, säger Nioucha Koko, modersmålslärare i Varberg.

man vänner? Samtalet får verkligen eleverna att öppna sig och prata om hur de har det hemma och i skolan, samtidigt som vi jobbar med både ordförråd och grammatik. På så vis aktiveras alla elever och får en chans att dela med sig av sina förkunskaper och erfarenheter. Det märks att de gillar det.

Diskussionen kan sedan leda vidare till textläsning och gärna till ett projekt där temat gestaltas genom drama.

Andra teman som Nioucha Koko återkommer till i undervisningen är värderingsfrågor och barns rättigheter. Hon arbetar också ofta med teman kopplade till traditioner, historia och sociala frågor.

– Det är jätteviktigt att arbeta med kultur i modersmålsundervisningen, säger Nioucha Koko. Särskilt många elever med afrikansk bakgrund kan ha en bild av att kontinentens historia inte är viktig eller spännande. Det påverkar deras självkänsla och hur de ser på andra ämnen i skolan.

Robert och Sofia behöver få lite ledtrådar för att lyckas med sina rebusar.

3 frågor till Åsa Wedin, professor i pedagogiskt arbete och expert på flerspråkighet.

Hur tänker du kring utmaningen i att schemalägga modersmålsundervisningen?
– Modersmålsundervisningen ligger ofta sent på dagen. Därför är eleverna ofta trötta, samtidigt som modersmålet får konkurrens av andra saker, som fotbollsträningar och att vara med kompisar. Det ökar risken för att elever väljer bort modersmålsundervisningen. Vill man uppmuntra elever att läsa modersmål, vilket vi vet gynnar deras språk-, identitets-, personlighets- och tankeutveckling, försöker man hitta bättre lösningar. Det finns skolor där modersmålsundervisningen exempelvis ligger parallellt med lärares konferenstid på morgonen.

Hur kan modersmålsläraren göra för att eleverna och deras föräldrar ska se ämnet som betydelsefullt?
– Just att ämnet är frivilligt gör det i viss mån svårare att motivera. Och inte sällan får föräldrar höra att deras barn borde gå över helt till svenska. Därför är det extra viktigt att träffa både föräldrar och elever och förklara. Här är det bra om modersmålsläraren kan hitta stöd hos skolledningen och hos kolleger, som till exempel specialpedagoger och sva-lärare. Ju mer meningsfullt ämnet upplevs, desto lättare blir det att få eleverna att välja det.

Kan du ge ett råd till modersmålslärare som känner att någon eller några elever börjar tappa intresset för ämnet?
– I Sverige har vi en extremt elevcentrerad undervisning, medan många modersmålslärare ofta undervisats i mer lärarstyrda och auktoritära skolsystem vilket kan påverka deras utformning av undervisningen. Då kan det uppstå en krock när eleverna förväntar sig en undervisning som mer liknar resten av skolan och de kan bli klämda mellan olika skolkulturer. Som modersmålslärare kan det därför vara bra att ta hjälp av kolleger, diskutera olika arbetssätt och lära av varandra.

Åsa Wedin
är professor i pedagogiskt arbete på Högskolan i Dalarna, med inrikting på flerspråkighet och litteracitet.